

Lokatiekeus kruitfabriek

Nadat de direktie van Muiden Chemie zich al in 1983 in verschillende provincies had georiënteerd over mogelijkheden tot uitbreiding van haar kruitfabriek, bleek begin vorig jaar dat de Lauwersmeer daarvoor in aanmerking kwam. Al snel bleek men de meerderheid van het Fries provinciaal bestuur te hebben kunnen interesseren voor bouw in de Kollumerwaard (gem. Kollumerland). Ook de gemeenteraad van Kollumerland bleek hier verre van afwijzend tegenover te staan. De werkloosheid in de regio is immers hoog en een economische oppepper nooit weg — bovendien heeft de provincie nog recht op compenserende werkgelegenheid, omdat de militaire oefenterreinen een tegenvalend aantal arbeidsplaatsen zullen opleveren. De kruitfabriek situeerde men naast de schietbaan in de Kollumerwaard; het ding kon dan mooi onder de daarvoor geldende veiligheidsbepalingen vallen, zo werd geredeneerd. De milieubeweging reageerde verontnust op de berichten; de geopperde verwachting dat militarisering van het gebied gevolgd zou worden door industrialisering bleek hiermee sneller uit te komen dan was voorzien. Waddenvereniging, Friese Milieuraad en Stichting Natuur en Milieu hadden weinig moeite met een standpuntbepaling. Een kruitfabriek zou immers een fatale invloed hebben op het kwetsbare Lauwersmeergebied. Tenslotte gaat het om een puur chemische bedrijfstak compleet met ontploffingsgevaar, een kruitfabriek eigen, met alle mogelijke konsekventies voor de omgeving van dien. Uit onverdachte hoek werd men daarin bijgevallen door de noordelijke rijksinspectie milieuhygiëne en de rijksinspectie

voor de ruimtelijke ordening, beiden vertegenwoordigd in de Provinciale Planologische Commissie. Argumenten te over: behalve de milieuhygiënische bezwaren gold immers dat de gekozen lokatie lag in een gebied met een vastgelegde natuurbestemming, zodat de fabriek planologisch onmogelijk inpasbaar zou zijn; op het vlak van de lokatiekeus lagen er afwijzende beleidsuitspraken op regeringsniveau en waren alternatieve lokaties (Delfzijl, Oostelijk Flevoland, West-Duitsland) ruimschoots voorradig. Maar de betrokken overheden zaten intussen ook niet stil: ondanks bezwaren van de milieubeweging werd zonder veel problemen op in democratisch opzicht bedenkelijke wijze het Streekplan Friesland gewijzigd en koos het kabinet bij nader inzien toch niet voor vestiging op terrein met een natuurbestemming. Een meer passende lokatie werd gevonden op aangrenzende grond met een tijdelijk agrarische bestemming. Op 6 augustus liet Muiden Chemie, aan wie het laatste woord werd gelaten, definitief weten daar naar toe te willen.

Protest

Inmiddels zijn we een half jaar verder en is een aantal wettelijke procedures waaraan nog moet worden voldaan in volle gang. In dat kader heeft de milieubeweging dan ook nog flink wat kruit te verschietsen. Zo moeten nog procedures worden doorlopen m.b.t. Hinderwet, Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren, Bouwvergunning en Aanlegvergunning. Juridische kaders waarbinnen het deels mogelijk is tot en met de Kroon (Raad van State) te procederen. In alle gevallen zit de milieubeweging al in de procedure. Bezwaar kan via de Wet AROB verder nog gemaakt worden tegen de beschikking waarin de subsidieverlening aan het

bedrijf zal worden geregeld. De bezwaren van Waddenvereniging, Friese Milieuraad en Stichting Natuur en Milieu hebben alle betrekking op de totale onbekendheid met effecten die de kruitfabriek op natuur en milieu van de Lauwersmeer zal hebben. Daaronder valt natuurlijk ook het explosiegevaar. Een door de Groningse Chemiewinkel uitgevoerde studie m.b.t. de Hinderwetvergunning heeft uitgewezen dat bij de produktie stoffen gebruikt worden of vrijkomen waaraan grote bezwaren kleven. In dat verband worden blauwzuurgas en het beruchte isocyaan genoemd. Ook de al eerder genoemde inspectie Milieuhygiëne voor het Noorden heeft wat dit betreft bezwaren laten klinken; zij deed dat in een negatief advies aan de gemeente Kollumerland m.b.t. het verlenen van een Hinderwetvergunning. De inspectie stelt dat een veiligheidsstudie ontbreekt; deze zou betrekking moeten hebben op explosiegevaar en de milieugevolgen van een explosie. Nader onderzoek vindt de inspectie ook nodig naar hoeveelheid en soorten stoffen die vrijkomen bij verbranding van afval dat ontstaat bij de produktie van granaatvoortstuwers. Vermoed wordt, dat daarbij zeer giftige chloroverbindingen kunnen vrijkomen. Op verzoek van de inspectie verstrekte Muiden Chemie eind november een rapport met aanvullende informatie. Maar ook de daarin genoemde gegevens acht de inspectie onvolledig, reden waarom het bedrijf haar huiswerk in deze over moet doen. Een onafhankelijk instituut zal bovendien worden ingeschakeld voor nader onderzoek. Kortom: de kruitfabriek staat er nog niet.

Oorlogstuig

Als de voorgenomen uitbreiding van de kruitfabriek in

Neergestorte F16 in de Lauwersmeer

Recreatie in de Lauwersmeer bij windkrocht 18

de Lauwersmeer doorgaat, wil Muiden Chemie daar granaatvoorstuwers gaan produceren. Dit betreft een door het bedrijf verbeterde versie van een op zich al jarenlang bekend produkt. Een van een dergelijke voorstuwervoorziena granaat heeft een aanzienlijk groter bereik: in totaal zo'n 40 km. Volgens de direktie van de kruitfabriek zijn voor dit oorlogstuig de nodige orders al binnen. Het Nederlandse leger zou goed zijn voor afname van 20.000 a 30.000 stuks en ook vanuit het buitenland zou reeds de nodige belangstelling voor het nieuwe produkt zijn getoond. De granaatvoorstuwervoorziena o.m. toegepast kunnen worden bij houwitsergranaten voorzien van een neutronenkop. Gezien de afstand waarmee de granaat dankzij de voorstuwervoorziena kan worden weggeschoten lijkt een dergelijke toepassing voor de hand te liggen—het leidt tot meer veiligheid voor de schutters. De voorstuwervoorziena verder, gecombineerd met een moderniseringspakket van het Rotterdamse bedrijf RDM en een Belgische munitiefabriek voor de verouderde M-114 houwitser waarover veel landen nog beschikken, een aantrekkelijke aanbieding vormen als voor het betreffende geschut inderdaad een atoomtaak is weggelegd.

Militaire oefenterreinen

De andere tak van het militair-industrieel complex in de Lauwersmeer betreft de oefenterreinen. Ondanks dat de milieubeweging de aanleg van de terreinen uiteindelijk als voldongen feit heeft moeten accepteren,

is tenminste bereikt dat de uitvoering er vriendelijker uitziet dan oorspronkelijk was gepland. Zo was de militaire claim op de Marnewaard (gem. Ulrum) oorspronkelijk 1500 ha groot, waarvan nu 1400 wordt klaargemaakt voor een in de eerste plaats militaire bestemming. Buiten bereik der militairen zullen nl. blijven het 60 ha grote zoutekwelvegebied in het noorden, direkt achter de zeedijk. In het zuiden wordt een 40 ha groot terrein, waarin uitlopers van de Vlinderbalg, gespaard. Toch zal de invloed van de militaire terreinen ook in deze gebieden merkbaar zijn: in het deel achter de dijk zal de diepontwatering van het oefenterrein merkbaar zijn waardoor ongetwijfeld ontzilting en meer fluktuatie van de grondwaterstand zullen optreden; in het zuidelijk deel is de nieuwe Mameweg dwars door de Vlinderbalg geprojekteerd. Door middel van een duiker zullen de uitlopers van dit water echter in verbinding blijven staan met het water van het Lauwersmeer zelf. In een deel van het militaire terrein in de Marnewaard (500 ha) zullen uiteindelijk vijf bossen worden aangeplant, waarvan er nu drie gereed zijn. De zandbanen bestemd voor oefeningen der militaire voertuigen zullen in deze bossen aangelegd worden. Er gaat echter ook bos verdwijnen: een deel van het in de jaren 70 geplante Zuidwalbos dat plaats moet maken voor een ca. 1,5 km lange schietbaan. Daarbij zullen ook in natuurwetenschappelijk opzicht waardevolle stukken grond zijn, w.o. de parnassia-kavel, waar niet alleen parnassia, maar ook verschilde

orchideeënsoorten groeien. De schietbaan zal overigens gedurende 42 dagen per jaar in gebruik zijn. Behalve 500 ha bos, krijgt de Marnewaard ook 900 ha open gebied dat als rijterrein moet dienen. Het drainagesysteem om dit terrein berijdbaar te houden is inmiddels gereed.

In de loop van dit jaar volgt dan de bouw van het kampement, dat 70 ha groot moet worden, en gesitueerd is in het zuidelijk deel van de Marnewaard.

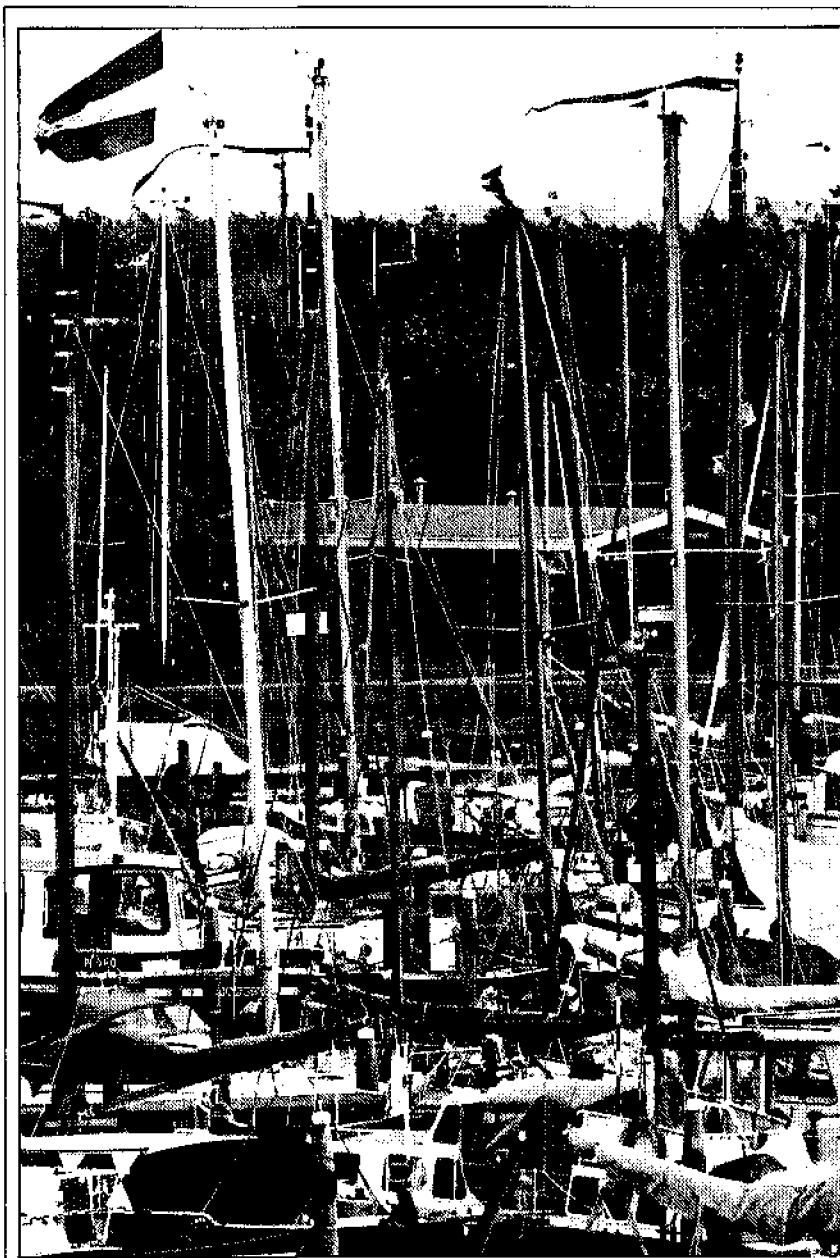
In de Marnewaard is nu voor enkele tientallen miljoenen geïnvesteerd. In een latere fase komt de aanleg van het veel kleinere schietterrein in de Kollumerwaard aan de beurt. Beide terreinen gaan echter ten koste van de natuurlijke ontwikkeling van het Lauwersmeergebied. Hoe hoog de schade voor de vogelstand uit zal pakken is nog de vraag. Deze winter stelt het Rijksinstituut voor Natuurbeheer een onderzoek in naar de hinder die wadvogels van het mitrailleurgeschut in de Lauwersmeer zullen ondervinden.

Recreatieprojecten

Van oudsher wordt in de Lauwersmeer en daaromheen druk gerekreeerd, vooral door dagjesmensen. Lauwersoog en omgeving staan al jaren onder een bijzonder hoge recreatieve druk. Ook in die delen waar de militaire oefenterreinen worden aangelegd zal in de toekomst, zolang er tenminste niet geschoten wordt, ruimte blijven voor recreatie. Plannen voor projecten van verblijfsrecreatieve aard in het Lauwersmeergebied nemen nu echter ook steeds duidelijker vormen aan. Het grootste betreft een enorm waterrecreatieproject bij Oostmahorn (gem. Dongeradeel), wat het meest exklusive project van deze soort in ons land moet worden. De regering trok er onlangs een flinke subsidie ter grootte van f 8 miljoen voor uit, bestemd voor het creëren van een infrastructuur rondom het project. Het gaat om een park met luxe appartementen voorzien van insteekhavens, buitendijks gesitueerd. Kosten van het geheel: f 70 miljoen. Eén en ander wordt gerealiseerd door een projektontwikkelaar uit Apeldoorn. De Werkgroep Lauwersmeer van de Waddenvereniging heeft ooit ingestemd met een binnendijks recreatiepark in ruil voor natuurontwikkeling en het afzien van het creëren van recreatieve-akkommodatie bij het veel kwetsbaarder gebied bij Ezumazijl. Momenteel beraadt de Werkgroep zich nog over haar standpunt tov. dit sterk uitgebreide en buitendijks geplande projekt.

In Kollumeroord, eveneens op Fries grondgebied, is een bungalowcomplex gepland 'Bungotel Kollumeroord', kosten: f 20 miljoen. Ook hiervoor is onlangs rijkssubsidie toegezegd.

Een dergelijk initiatief aan Groningse zijde leek aanvankelijk weinig kans te maken. Dit betreft plannen voor verblijfsrecreatieve aard op de Ballastplaat (een z.g. low-budgetprojekt van f 15 miljoen). Gezien het

feit dat het hier terrein met een natuurbestemming betreft, weigerde de rijksoverheid tot nog toe er mee in te stemmen, maar medio dec. bleek één der betrokken ministeries het groene licht te hebben gegeven, zodat dit projekt tóch kans van slagen dreigt te krijgen. Eerst zal echter het betreffende streekplan moeten worden herzien. Bij realisering van dit projekt zal het gebied onder bijzonder grote recreatieve druk komen te staan, aangezien het in het hart van de Lauwersmeer is gesitueerd.

De Werkgroep Lauwersmeer van de Waddenvereniging houdt het erop dat de vierde recreatiekem in de Lauwersmeer gesitueerd moet worden bij Zoutkamp (Hunzegat), zoals in de oorspronkelijke plannen ook het geval was.

Wanneer alle plannen realiteit worden zal het natuurgebied Lauwersmeer er in de toekomst niet mooier op worden en veel te lijden krijgen van militair geweld, kruisfabriek en grootschalige recreatie. Daarbij moet dan nog blijken of één en ander wel tot die drastische toename van de werkgelegenheid zal leiden waarmee wordt geschermd. Want met dat bijtje hebben we in het Noorden immers al zo vaak gehakt—explosieve groei of niet.

)FNV-Magazine 12/10/85.

) cijfers ontleend aan Leeuwarder Courant, 7-12-85.

Yachthaven Lauwersoog